

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/337856937>

O pięknie nauk ekonomicznych [ESEJ]

Presentation · December 2019

CITATIONS

0

READS

18

1 author:

Marian Gorynia

Poznań University of Economics and Business, Poznań, Poland

398 PUBLICATIONS 1,590 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Mikroekonomiczne i makroekonomiczne aspekty międzynarodowej konkurencyjności, internacjonalizacji i globalizacji gospodarki polskiej [View project](#)

Wpływ przystąpienia Polski do strefy euro na międzynarodową konkurencyjność i internacjonalizację polskich przedsiębiorstw [View project](#)

O PIĘKNIE NAUK EKONOMICZNYCH

(ESEJ)

STUDIA EKONOMICZNE 1 ECONOMIC STUDIES

NR 1–2 (XCVI–XCVII) 2018

„Modele i modelowanie w ekonomii
w perspektywie filozoficznej”

INSTYTUT NAUK EKONOMICZNYCH PAN

5 grudnia 2019

Plan artykułu

- Wstęp
- Czym jest piękno?
- Czym jest piękno w nauce?
- Piękno nauk ekonomicznych w ujęciu klasycznym – aspekt przedmiotu badania
- Piękno nauk ekonomicznych w ujęciu tradycyjnym – aspekt metody
- Alternatywne rozumienie piękna nauk ekonomicznych
- Co możemy zrobić, by nauki ekonomiczne były jeszcze piękniejsze?
- Zakończenie

Czym jest piękno?

Miejsce piękna w filozofii i historii idei – Umberto Eco –
Historia piękna, Historia brzydoty

Fiedor:

- ✓ piękno apollińskie *versus* piękno dionizyjskie
- ✓ piękno jako ład matematyczny
- ✓ piękno jako zgodność z celem
- ✓ piękno i wzniosłość

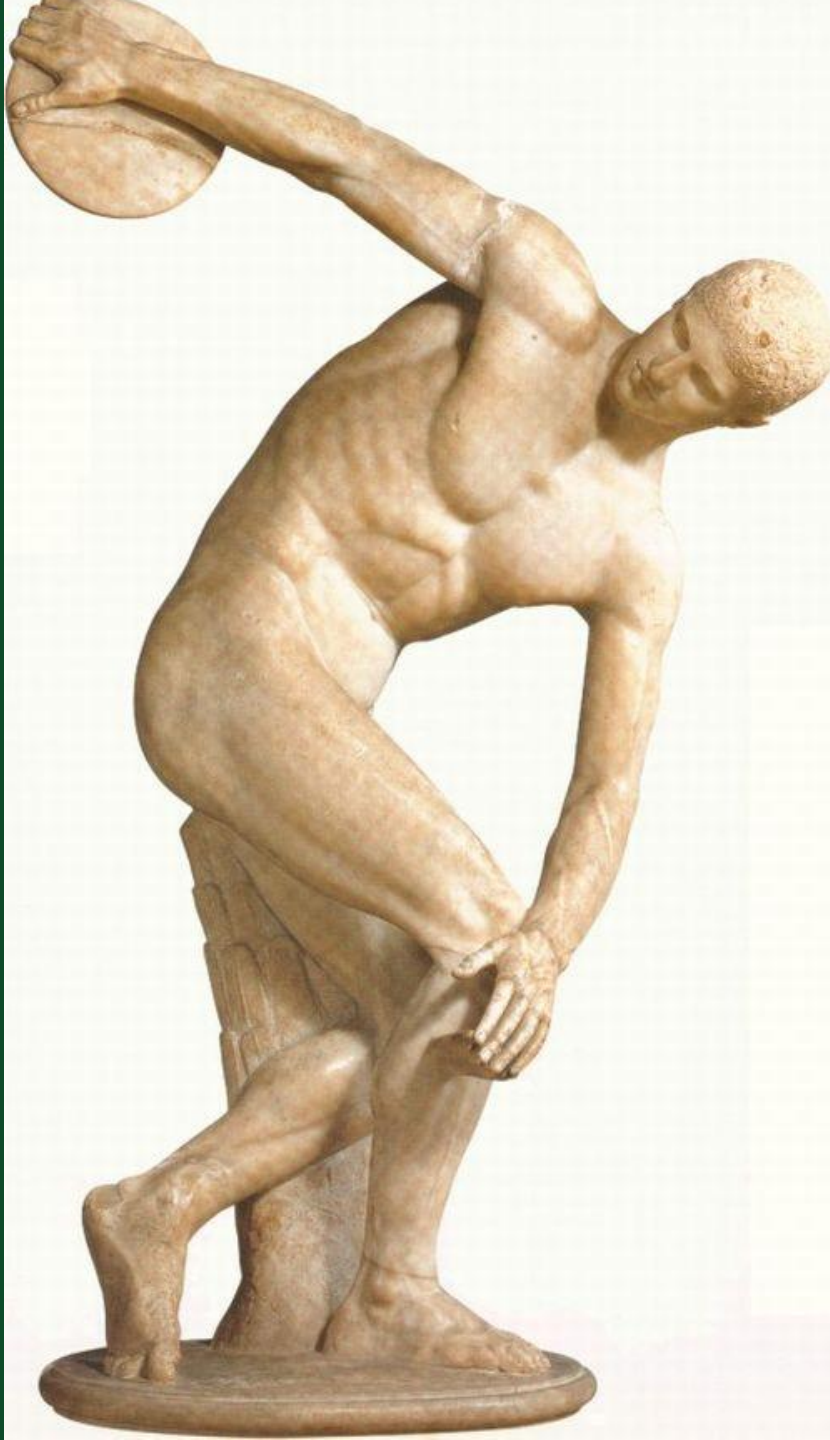
Rozróżnienie piękna apollińskiego i dionizyjskiego

Friedrich Nietzsche – podział kultury na apollińską i dionizyjską

Piękno apollińskie – Platon – harmonia i proporcja, wartość autonomiczna, byt idealny, istnieje niezależnie od swej podstawy fizycznej czy zmysłowej

Piękno dionizyjskie – jest też radosne, ale i często bolesne, a ponadto może być antytetyczne wobec rozumu, nierzadko pełne bólu, szaleństwa i opętania; piękno apollińskie to zasłona piękna dionizyjskiego

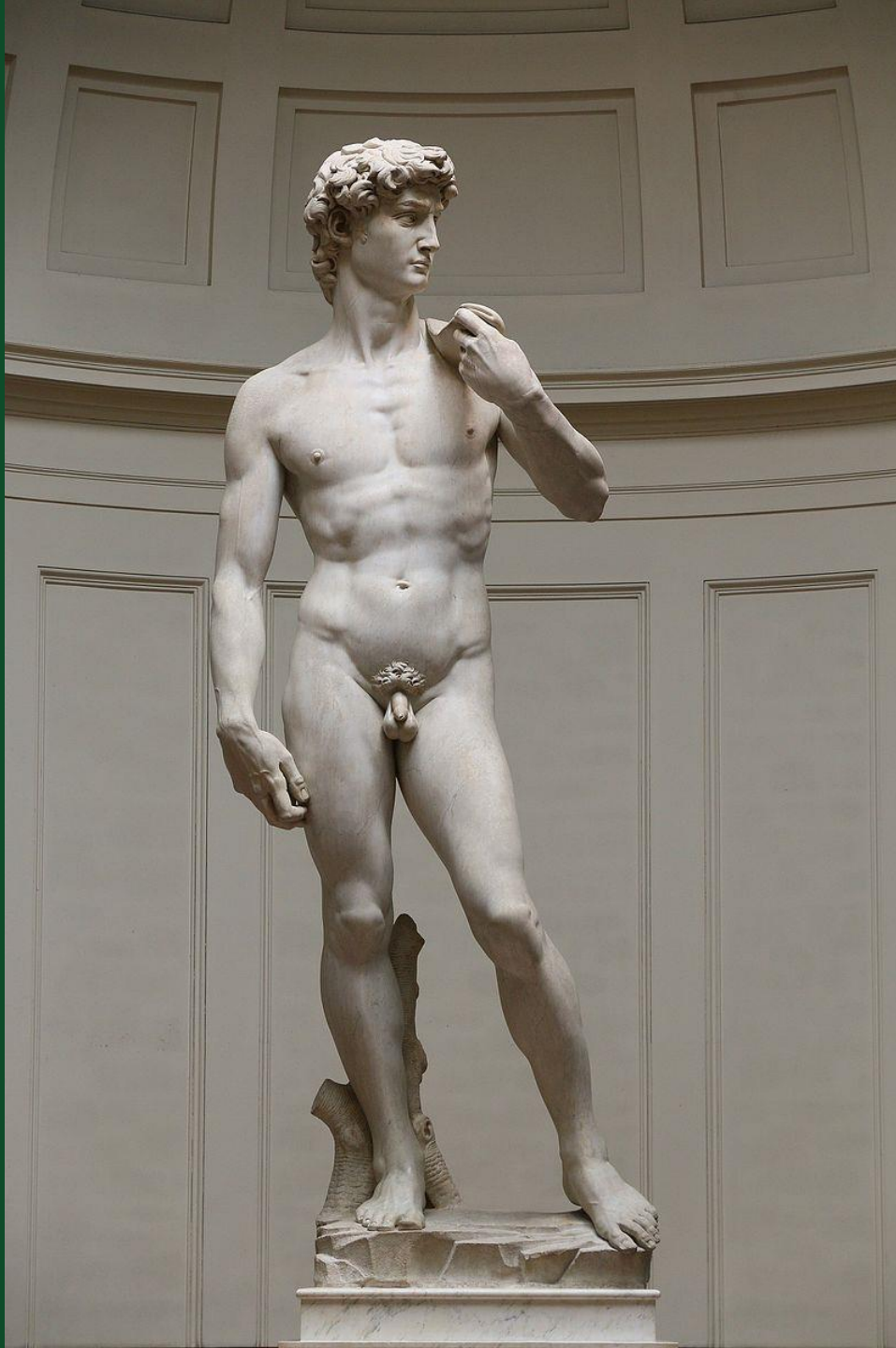

Przykład piękna apollińskiego:
„Dyskopol” – rzeźba Myrona
V w p.n.e.

Przykład
piękna dionizyjskiego:
„Bachus”, Peter Paul Rubens ok. 1638–1640
Hermitage Museum, Sankt Petersburg

Przykład piękna apollińskiego:
„Dawid” Michała Anioła
1501-1504
Galleria dell'Accademia,
Via Ricasoli, Florencja, Włochy

Przykład piękna dionizyjskiego:
„Triumfalny orszak Bachusa”
Marten van Heemskerck, 1536-1537
Muzeum Historii Sztuki Austria

— Inne odmiany piękna —

Piękno jako ład matematyczny – Platon, Pitagoras, Leonardo da Vinci

Piękno jako zgodność z celem – milczące współdziałanie treści – św. Tomasz z Akwinu

Subiektywizm piękna – David Hume

Piękno a wzniosłość – Edmund Burke; Fryderyk Schiller określa piękno i wzniosłość mianem dwóch geniuszy, którymi obdarowała nas natura

— Czym jest piękno w nauce? —

Piękno a prawda – Józef Tischner:

„Pytanie o prawdę to utrapienie filozofa. Utrapieniem poezji jest pytanie o piękno. Nie wolno mieszać ze sobą tych dwóch pytań. U podstaw pomieszania znajduje się bowiem wątpliwe założenie, że prawda albo sama musi być piękna, albo musi prowadzić do piękna”.

— Czym jest piękno w nauce? —

Dominacja apollińskiego rozumienia piękna

Wilkin: teoria względności Einsteina, *„której przypisuje się – mimo całego jej skomplikowania – walor szczególnego piękna matematycznego”*

Heller: *„Matematyczne morze struktur jest nieskończone. Obcowanie z nimi dostarcza silnych przeżyć estetycznych, jak obcowanie z poezją”*

Heisenberg: zależności ujęte w teorii atomowej, mimo całej swej matematycznej abstrakcji charakteryzują się niewiarygodną prostotą i nawet Platon nie uwierzyłby, że są tak piękne; *„Tych zależności nie można wymyślić; musiały one istnieć od stworzenia Świata”*

— Czym jest piękno w nauce? —

Kepler: „*matematyka jest archetypem piękna*”

Chandrasekhar (laureat Nagrody Nobla w dziedzinie fizyki)
napisał:

„*W istocie, wszystko, co usiłowałem powiedzieć, można zwięźle wyrazić w dwóch łacińskich aforyzmach:*

Simplex sigillum veri – Prostota to znak prawdy.

Pulchritudo splendor veritatis – Piękno splendorem prawdy”

— Czym jest piękno w nauce? —

Nauki społeczne – w stronę piękna dionizyjskiego?

Geertz: „Jak przypuszczam, elegancja wciąż jeszcze króluje jako cecha uznawana ogólnie za ideał; a jednak na polu nauk społecznych bardzo często to właśnie przez odejście od owego ideału pojawiają się prace naprawdę twórcze”

„Whitehead zaproponował niegdyś naukom przyrodniczym maksymę «Szukajcie prostoty i nie ufajcie jej»; w odniesieniu do nauk społecznych mógłby równie dobrze zaproponować hasło: «Szukajcie złożoności i porządkujcie ją»”

— Piękno nauk ekonomicznych w ujęciu klasycznym

– aspekt przedmiotu badania

Dziedzina nauk ekonomicznych – cztery dyscypliny: ekonomia, finanse, nauki o zarządzaniu i towaroznawstwo

Uwaga: **ekonomia i finanse, nauki o zarządzaniu i jakości**

Czy istnieje wspólne pole badawcze, podstawowy problem badawczy łączący te dyscypliny?

Podstawowy problem badawczy – efektywność wykorzystania rzadkich zasobów w powiązaniu z indywidualnymi i społecznymi skutkami działalności gospodarczej

W jaki sposób wątek ten jest obecny w badaniach prowadzonych w ramach czterech wymienionych dyscyplin?

Piękno nauk ekonomicznych w ujęciu klasycznym – aspekt przedmiotu badania

Ekonomia – Robbins: „*ludzkie zachowanie jako związek między danymi celami a ograniczonymi środkami o alternatywnych zastosowaniach*”

Nauki o zarządzaniu – Griffin uważa, że „zarządzanie” można zdefiniować z punktu widzenia tzw. perspektywy zasobowej; zarządzanie polega na takim dobieraniu i koordynowaniu wykorzystania rzadkich zasobów, aby możliwe było osiągnięcie celów organizacji, do których należy m. in. efektywność

Finanse – będące dobrem rzadkim (ograniczonym) zasoby finansowe alokowane są pomiędzy różne możliwości inwestowania, które mają przynosić właścicielowi środków pożytki; liczy się efektywność inwestowania

Towaroznawstwo – przyrodniczo-techniczne podstawy efektywności; jak efektywność uwarunkowana jest czynnikami fizycznymi, chemicznymi, biologicznymi itp.?

Piękno nauk ekonomicznych w ujęciu klasycznym – aspekt przedmiotu badania

Wspólny rdzeń nauk ekonomicznych oraz różnorodność zainteresowań badawczych

Różnice pomiędzy dyscyplinami

Różnice wewnątrz dyscyplin – wieloparadygmatowość poszczególnych dyscyplin

Koontz, Rodrik – dżungla paradygmatów

— Piękno nauk ekonomicznych — w ujęciu tradycyjnym – aspekt metody

Zróżnicowanie metodologiczne i metodyczne nauk ekonomicznych – zarówno podejście idiograficzne, jak i nomotetyczne; specyfika towaroznawstwa – szerszy udział metod właściwych naukom eksperymentalnym i przyrodniczym – *per saldo* to silna strona

Język nauk ekonomicznych – dwie przeciwstawne tendencje: konwergencja i hermetyczność języków poszczególnych dyscyplin; rola matematyki

Piękno niektórych terminów – dylemat więźnia, paradoks hazardzisty, malejąca krańcowa zmiana użyteczności, błąd faworyta i kandydata o małej szansie, pułapka względności, efekt wabika, efekt mniej znaczy więcej, organizacja jako teatr

Alternatywne rozumienie piękna nauk ekonomicznych

Idea piękna dionizyjskiego

Dwoistość rozumienia piękna, dostrzeganie antynomii pomiędzy pięknem a niepięknem, czyli brzydotą

Piękno jako uosobienie, ekwiwalent, synonim tego, co pozytywne, ale i równoczesna świadomość cech negatywnych

Alternatywne rozumienie piękna nauk ekonomicznych

Lista „grzechów” nauk ekonomicznych:

- ✓ Nierealistyczność przyjmowanych założeń – stereotyp *homo oeconomicus* i założenie o dążeniu ludzi do maksymalizacji użyteczności oraz założenie o maksymalizacji zysków przez przedsiębiorstwa
- ✓ Aksjomatyzacja i oderwanie od życia – idące często w parze z zaawansowanym instrumentarium ilościowym
- ✓ Imperializm ekonomiczny – zdominowanie przez ekonomię obszaru badawczego nauk społecznych. Becker: podejście ekonomiczne jako metoda analizy, a nie zbiór założeń behawioralnych
- ✓ Ograniczone możliwości predykcyjne. Kompleksy częściowo nieuzasadnione: medycyna, geologia, meteorologia. Blaug: teoria grawitacji Newtona, teoria ewolucji Darwina, psychologia głębi Freuda, teoria samobójstwa Durkheima

Alternatywne rozumienie piękna nauk ekonomicznych

Jasne strony nauk ekonomicznych:

- ✓ Posępność nauk ekonomicznych – Carlyle i Arrow: zasoby, jakimi dysponują ludzie, są rzadkie i nie wszystko daje się zrobić od razu
- ✓ Posępność jako słabość, która de facto jest silną stroną – nauki ekonomiczne poprzez główny przedmiot swoich zainteresowań, czyli efektywność, nadają ludzkim zachowaniom wymiar racjonalny, co nie wiąże się wcale z nieuzasadnionym uświadamianiem ograniczoności zasobów, ale prowadzi do ustalenia hierarchii zaspokajania (nieograniczonych) ludzkich potrzeb przy wykorzystaniu rzadkich środków
- ✓ Nauki ekonomiczne są przydatne i pożyteczne, gdyż ich rolą (funkcją) pełnioną w społeczeństwie jest przyczynianie się do racjonalizacji gospodarczych zachowań człowieka, dzięki czemu sprawiają, że możliwy i realny staje się wyższy poziom dobrobytu

— Alternatywne rozumienie piękna nauk ekonomicznych —

Jasne strony nauk ekonomicznych:

- ✓ Zdolność do ewolucji, do korekt i do wchłaniania oraz uwzględniania nowych zjawisk i procesów – jako odpowiedź na zarzuty o jednostronność, nieuwzględnianie innych wymiarów
- ✓ Zdolność i gotowość nauk ekonomicznych do współpracy z innymi dyscyplinami, dziedzinami i obszarami wiedzy, w tym także interdyscyplinarność – jako odpowiedź na zarzut imperializmu

Co możemy zrobić, by nauki ekonomiczne były jeszcze piękniejsze?

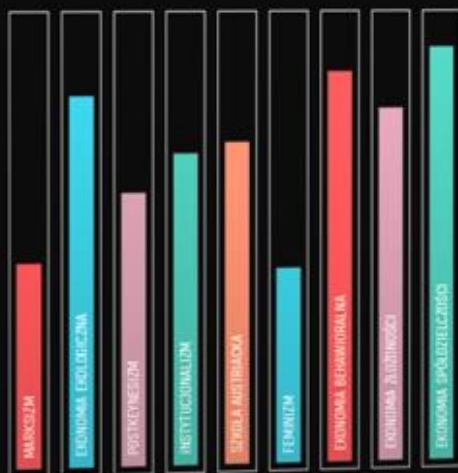
- ✓ Otwartość i wrażliwość na argumenty inne aniżeli ściśle ekonomiczne
- ✓ Nowe pola badawcze
- ✓ Odejście od arogancji
- ✓ Pokora w stosunku do świata rzeczywistego i do danych empirycznych
- ✓ Poczucie tożsamości nauk ekonomicznych – efektywność oraz rzadkość zasobów
- ✓ Rezygnacja z fetyszu podziałów formalnych
- ✓ Refleksja nad statusem nauk ekonomicznych z punktu widzenia filozofii nauki
- ✓ Zrozumienie wieloparadygmatowości i różnorodności nauk ekonomicznych
- ✓ Większa rola badań zespołowych
- ✓ Współpraca z otoczeniem międzynarodowym - internacjonalizacja

POMYŚLEĆ EKONOMIĘ OD NOWA

Przewodnik po głównych
nurtach ekonomii heterodoksyjnej

MARKSIZM

EKONOMIA EKOLOGICZNA

POSTKEYNESIZM

INSTYTUCJONALIZM

SZKOŁA AUSTRIACKA

FEMINIZM

EKONOMIA BEHAVIORALNA

EKONOMIA ZŁOŻONOŚCI

EKONOMIA SPÓŁDZIELCZOŚCI

EKONOMIA NEOKLASYCZNA

Steve Keen

FAŁSZYWE PARADYGMAT

*„Przedstawione tutaj tak mozolnie poglądy
są niezmiernie proste i powinny być oczywiste.
Trudność polega nie na nowości idei, ale na tym,
żeby się wyzwolić od starych poglądów, które są
głęboko zakorzenione w każdym z nas”*

John Maynard Keynes

Problem wielości teorii – wielość koncepcji, modeli, paradygmatów, nurtów, szkół

1. Pluralizm i polaryzacja teorii w naukach ekonomicznych – możliwe stanowiska:

- ✓ niech rozkwita tysiąc kwiatów – trudność czy niemożność wyboru jako cnota
- ✓ problem racjonalnego wyboru:
 - odwołanie się do empirii
 - odwołanie się do kryteriów logicznych
 - dogmatyzm versus eklektyzm

2. Warianty reakcji na pluralizm i polaryzację teorii:

- ✓ nihilizm
- ✓ dogmatyzm
- ✓ eklektyzm
- ✓ integracja – systematyzacja czy synteza? czy synteza dialektyczna w naukach ekonomicznych jest możliwa?

Dziękuję za uwagę

UNIwersytet Ekonomiczny
w POZNANIU

Marian Gorynia

m.gorynia@ue.poznan.pl

www.mariangorynia.pl

<https://www.facebook.com/marian.gorynia>

Dlaczego nauki ekonomiczne są fascynujące?

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

1 października 2019

UNIwersytet Ekonomiczny
w POZNANIU

— *Dlaczego nauki ekonomiczne są dla mnie fascynujące?*

Nauki ekonomiczne – 5x2P

- 2P – **pozytywne jak nauki przyrodnicze**
- 2P – **płodne poznawczo**
- 2P – **praktycznie przydatne**
- 2P – **pozytywnie posępne**
- 2P – **pięknie piękne**

Nauki ekonomiczne to dla mnie praca i pasja zarazem – **Konfucjusz** („Wybierz sobie zawód, który lubisz, a całe życie nie będziesz musiał pracować”)

Nauki ekonomiczne są pięknie piękne☺

Piękno w ujęciu Władysława Tatarkiewicza

- Piękno polega na mierze, proporcji, liczbie, układzie i stosunku części – długa tradycja rozumienia piękna – piękno formy zawładnęło nazwą piękna
- Definicja piękna – pięknem jest to, co oglądamy, słuchamy, czy wyobrażamy sobie z upodobaniem i uznaniem
- Teoria piękna – różne odmiany, rodzaje, modyfikacje, kategorie, kryteria piękna: wdzięk, subtelność, odpowiedniość do celu, wzniosłość, barwność, malowniczość
- Piękno *stricto sensu* (piękno formy) jest odmianą, kategorią czyli szczególnym przypadkiem piękna *sensu largo*
- Szkoda, że **Nietzsche** nie znał propozycji definicyjnych **Tatarkiewicza**, które wydają się być bardziej przekonujące

